

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 17 februari 1896, kl. 11 f. m.

Betänkande, angående villkoren för försäljning af bränvin.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 16, har herr C. G. Bäckgren hemställt, det Riksdagen måtte besluta

»att all minuthandel och utskänkning af bränvin och dermed jemförliga drycker varder nu genast eller ock inom den närmaste tiden förbjuden, der den ej sker till läkemedel eller för tekniskt ändamål, i hvilka fall den underkastas kontroll i likhet med försäljningen af andra gifter»; samt

»att de privilegier för handel med bränvin, hvilka äro omnämnda i 6 och 7 §§ af kongl. förordningen den 24 maj 1895, som ännu finnas kvar, inlösas af staten.»

Sedan motionären framhållit, hvilka skadliga verkningar för människan såväl i fysiskt som moraliskt afseende bruket af spritdrycker medför, samt gifvit en på statistiska uppgifter grundad utredning rörande kvantiteten af den årliga förbrukningen af spritdrycker i landet och de stora summor, som årligen offras för tillfredsställandet af spritbegäret, andrager motionären vidare:

»Ett godt handtag fick nykterheten genom 1855 års bränvinslagar eller när husbehofsbränningen blef borttagen. Förbrukningen nedsjönk då till ungefär hälften mot förut. Den steg på 1870-talet, har sedan sjunkit, men de senare åren stått vid en konstant siffra och är nu, såsom af nyss nämnda tabell framgår, 6 à 7 liter för hvarje individ, män och kvinnor, barn, yngre och äldre personer inberäknade.

Förut har jag varit med om förslag att införa det s. k. lokala vetot eller ungefär detsamma, som vårt broderland Norge redan har tillägnat sig. Men våra röster derom ha ej vunnit gehör hos Riksdagen. Ehuru jag tror, att en lagstiftning i den riktningen bör minska dryckenskapen, kan den på långt när ej borttaga densamma. I stället för offentliga krogar, som

kunna underkastas kontroll, komme troligen då att uppstå här, såsom förut har händt på andra håll, enskilda supföreningar och sällskap inom slutna dörrar, der dryckenskapen i all sin vederstygglighet komme att florera, åstadkommande lika mycket elände, som när den blottar sig ohöjld och offentligt.

Klokheten och känslan bjuda, att en kraftigare hand räckes, som kan stödja nykterheten och draga dryckenskapens offer undan så mycket som möjligt det elände, hvilket de i sitt vansinniga begär gå till mötes. Må de riksdagsmän, som beslöto husbehofsbränningens borttagande, vara oss föredömen att efterfölja i så fall, att vi, likasom de, ej rygga tillbaka för lagbestämmelser. om hvilka vi kunna vara vissa, att de befordra det mål, hvartill vi alla böra sträfva, nemligen att höja nationen i sedligt, sundt och ekonomiskt hänseende! Att förbjuda tillverkningen af sprit torde icke kunna låta sig göra, då många industrier ha för sina tillverkningsar behof af densamma. Men att förbjuda all handel med spirituosa annat än till läkemedel och tekniskt ändamål torde ligga inom det möjligas område. Men frågan derom berör på det allra närmaste landstingens, hushållningssällskapens, landskommunernas och städernas ekonomiska intressen eller samma intressen, som lika intimt träffas af nykterhetsföreningarnas och lagstiftningens hittills gjorda gemensamma bemödanden att rycka upp nationen i sedligt hänseende och få den allmänt nykter. Då dessa bemödanden icke allenast äro fullt lagliga och tillåtna, utan äfven med glädje helsats af hvarje sann fosterlandsvän, så bör hvarje kraftigare bemödande, som fullkomligare kan leda till samma mål, röna samma välvilliga mottagande.»

Förslag i enahanda syfte som det förevarande hafva förut i Riksdagen framstälts utan att kunna tillvinna sig bevillningsutskottets förordande eller Riksdagens bifall; och, i likhet med hvad utskottet i anledning af dessa förslag tillföre framhållit, anser utskottet, att genom ett förbud af all minuthandel med och utskänkning af bränvin, såsom motionären föreslagit, ej skulle vinnas ett tillfredsställande resultat. Det skulle innebära ett allt för stort och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes själfbestänningsrätt. De resultat, som visat sig i de länder, der sådant förbud varit stadgadt, äro icke heller de bästa, i hvilket afseende utskottet hänvisar till förhållandena i en del af Nordamerikas Förenta stater och i en del af vårt eget land, nemligen Lappland. Omöjligheten att på lagligt sätt förskaffa sig rusdrycker har, hvarhelst ett sådant förbud stadgats, medfört och skulle med all säkerhet äfven här medföra deras försäljande i smyg. Häraf skulle följa bristande aktning för

lagarnes helgd, då dessas efterlevande ej kunde upprätthållas. Ett fortsatt arbete för nykterhetens befrämjande på öfvertygelsens väg, såsom under senare tider med framgång egt rum, synes därför utskottet vara det rätta sättet, hvaremot det föreslagna stränga lagliga förbudet ej torde vara väl-signelsebringande. Utskottet hemställer därför,

1:o) att herr Bäckgrens motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§§ 8, 9, 10 och 13 i gällande bränvinsförsäljningsförordning hafva följande lydelse:

§ 8.

1. I stad skall magistraten hvarje år inom utgången af januari månad för Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppgifva de näringsidkare, hvilka rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin tillkommer på grund af stadgandet i § 6 mom. 1.

2. För hvarje år skall inom samma tid, sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga hörde blifvit, magistraten till Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida derjemte rättighet att då idka minuthandel med eller utskänkning af bränvin må andra personer för högst tre år tilldelas och, i sådant fall, föreslå försäljningsstäl- lenas antal äfvensom i hvilken trakt af staden hvarje försäljningsställe finnas må, i fall föreskrift jemväl i sistnämnda hänseende anses nödig.

3. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifve det magistraten till känna; dock må ej mot stadsfullmäg- tiges eller allmän rådstugas afstyrkande beslutas, att näringsidkare enligt mom. 2 antagas skola, ej heller sådane näringsidkares antal bestämmas högre än det, hvarom magistraten och stadsfullmäktige eller allmän råd- stuga äro ense.

§ 9.

1. De i § 8 mom. 2 omförmälda försäljningsrättigheter äfvensom de, hvilka magistraten, sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga blifvit hörde, finner skäligt låta i uppsagda eller förverkade rättigheters ställe under nästföljande försäljningsår utöfvas, varde före juli månads utgång af magistraten på offentlig, minst fjorton dagar förut kun-

gjord auktion utbjudna för den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande jemlikt § 8 bestämda tid af högst tre år åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta litertal, och må härvid allenast en rättighet i sänder utbjudas. Magistraten insände derefter det vid auktionen förda protokoll jemte eget utlåtande till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som ege att pröfva de gjorda anbudn och dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och lämplighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

2. Uppstår i stad fråga att åt särskildt inom staden uteslutande för ändamålet bildadt bolag öfverlåta all den minuthandel med och utskänkning af bränvin, hvilken eljest skall, enligt näst föregående mom., å auktion utbjudas, må magistraten genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å sådan minuthandel och utskänkning. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga blifvit hörde, insänder handlingarne jemte eget utlåtande till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet eger anbudn antaga eller förkasta. Finner Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbudn eller blifva dessa icke pröfvade före juni månads utgång, förfäres såsom i mom. 1 är stadgad.

§ 10.

1. Vill någon väcka förslag, att annan utskänkning än den, som kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, må i socken å landet idkas, göre derom framställning hos kommunalnämudens ordförande inom första hälften af mars månad det år, då försäljningen skall börjas. Kommunalnämnden skall före slutet af samma månad deröfver afgifva yttrande och deri, om bifall till utskänkningen för högst tre år tillstyrkes, utsätta den trakt, hvarinom den må ega rum, hvarefter yttrandet öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, före april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman tillstyrkt bifall, insände, inom tre veckor från det kommunalstämman blifvit hällen, ordföranden kommunalstämmoprotokollet och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande i ämnet, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Varder framställningen icke genast af Kongl. Maj:ts befallningshafvande afslagen, låte Kongl. Maj:ts befallningshafvande, derest den trakt inom

kommunen, hvarest utskänkningen skulle utöfvas, är så belägen, att rörelsen kan välla olägenhet för annan kommun, i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blifvit väckt, med föreläggande för kommunen att, derest han har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust af rättigheten att i frågan vidare höras, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med ytt-
rande. Sitt beslut i ämnet delgifve Kongl. Maj:ts befallningshafvande ordförande i kommunalnämnden i den kommun, der fråga om utskänkningen blifvit väckt, samt vederbörande länsman.

2. Der fråga uppstår, att rättighet till minuthandel med bränvin i socken må beviljas, förfares på lika sätt som om utskänkning nu stadgadt är.

§ 13.

1. Vid sådan helsobrunn eller badort, der särskild läkare finnes anställd, på passagerarefartyg eller der värdshusrörelse af annan anledning kan för någon del af året tillfälligtvis vara af omständigheterna påkallad, dock ej vid läger eller der trupp eljest är för flera dagar sammandragen, må för kortare tid än är rättighet till bränvinsutskänkning på derom af vederbörande gjord anmälan meddelas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande; dock må tillstånd till utskänkning vid helsobrunn eller badort, hvarom nu är sagdt, icke beviljas, utan att vederbörande kommunalstyrelse lemnats tillfälle att derom yttra sig.

2. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg sökes hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvarest fartygets rederi har sitt hufvudsäte. Sådan utskänkning må endast ega rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; egande Kongl. Maj:ts befallningshafvande att jemväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.

3. Då rättighet till bränvinsutskänkning enligt denna § meddelas, underrätte Kongl. Maj:ts befallningshafvande derom vederbörande i och för den åtgärd, som på taxeringsmyndigheterna ankommer.

I en inom Andra Kammaren af herr *E. J. Ekman* samt 47 andra af kammarens ledamöter väckt motion, n:o 155, anföra motionärerna:

»Frågan om minuthandel med eller utskänkning af bränvin är af så stor betydelse för en kommuns sedliga ställning och moraliska utveckling, att den utan tvifvel kräfver i lagstiftningsväg ett särskildt be-

hjärtande. Bränvinsutminuterings- och utskänkningsfrågan är icke blott en penningfråga, hvarom man bör votera efter den vanliga röstlängden, utan framför allt en *sedlighetsfråga*, som innerligt berör individernas enskilda lif och familjelifvet, hvadan det är på sin plats, att en annan röstgrund får göra sig gällande, hvarigenom personlighetsprincipen mer kommer till sin rätt.

Äfven i andra frågor af långt mindre betydelse än den ofvan påpekade har man redan börjat att tillämpa en annan röstgrund än den vanliga. Vid val af nämndemän, af godemän vid landtmäteriförrättningar, af riksdagsmän till Andra Kammaren, vid kallande af fjerde profpredikant samt vid val af kyrkomötesombud begagnas numera per-capitaomröstning. Man har således redan vid åtskilliga frågor afgörande funnit lämpligt frångå den vanliga voteringsprincipen, hvadan yrkandet på per-capitaomröstning vid beviljande af bränvinsutminuterings- och utskänkningsrättigheter inom en kommun icke kan sägas införa ett nytt, för vårt folk obekant voteringsätt. Men genom per-capitaomröstning i dylika frågor sättes kommunens befolkning i tillfälle att få uttala sig i en sak, som på det innerligaste berör dess hemfrid och husliga lycka, med hopp om att kunna från kommunen utestänga den fiende, som hotar att förstöra dess lifskraftiga utveckling och den enskildes sanna lycka och välstånd.

Bevillningsutskottet vid 1893 års riksdag har ock med anledning af herr J. Andersons i Tenhult motion i liknande syfte enhälligt yttrat, att *det med skäl kan sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunerna tillerkännas flertalets åsigt.*

Af hvad nu i korthet blifvit anfördt framgår tydligt, att vi visserligen icke skulle hafva något emot att i denna fråga gifva per-capitaomröstningen en ganska stor utsträckning. Men då en större utsträckning i nämnda riktning säkerligen för närvarande ej kan påräkna Riksdagens bifall, så vilja vi inskränka vårt yrkande dertill, att per-capitaomröstning må vid dylika frågor afgörande ske bland de *kommunalt röstberättigade.*»

I anledning häraf föreslå motionärerna, att Riksdagen ville för sin del besluta, att ofvannämnda §§ i nedan angifna delar erhålla följande förändrade lydelse:

§ 8.

2. För hvarje år skall inom samma tid, sedan *de i kommunala angelägenheter röstberättigade såväl i Stockholm som öfriga städer, utan hinder af hvad för öfrigt är stadgadt angående dessa städers kommunalförvaltning i allmänhet, på allmän rådstuga* hörde blifvit, dervid en röst till-

kommer hvarje röstande, magistraten till Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida — — — — —
anses nödig.

3. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifve det magistraten till känna; dock må ej mot *allmän rådstugas* afstyrkande beslutas, att näringsidkare — — — — —, hvarom magistraten och *allmän rådstuga* äro ense.

§ 9.

1. De i § 8 mom. 2 omförmälda försäljningsrättigheter äfvensom de, hvilka magistraten, sedan *allmän rådstuga blifvit hörd*, finner skäligt — — — — — antaga eller förkasta.

2. Uppstår i stad fråga att — — — — —
— — — — — utskänkning. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det *allmän rådstuga* blifvit hörd, insänder handlingarna — — — — —
— — — — — är stadgadt.

§ 10.

1. Vill någon väcka förslag, att — — — — —
— — — — — öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, före april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet, *dervid en röst tillkommer hvarje röstande*. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman tillstyrkt bifall, insände — — — — —
till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Varder framställningen icke genast af Kongl. Maj:ts befallningshafvande afslagen, låte Kongl. Maj:ts befallningshafvande, derest den trakt inom kommunen, hvarest utskänkingen skulle utöfvas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun, i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blifvit väckt med föreläggande för kommunen, att, derest den har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust af rättigheten att i frågan vidare höras, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med yttrande. *Beslut i denna fråga fattas såsom härofvän är föreskrifvet*. Sitt beslut — — — — —
— — — — — vederbörande länsman.

§ 13.

1. Vid sådan helsobrunn — — — — —
— — — — — meddelas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande; dock må tillstånd till utskänkning vid helsobrunn eller badort, hvarom nu är sagdt, icke beviljas utan att vederbörande *kommunalstämma efter i 10 § angifna röstgrund* lemnats tillfälle att derom yttra sig.

Derjemte hafva i en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 192, herr *O. G. Eklund* från Stockholm jemte 14 andra af kammarens ledamöter föreslagit,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin enligt följande grunder:

»1:o) När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af bränvin, än sådan som i stad eger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriftlig ansökan derom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medlemmar af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal af motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna befolkning, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o) I denna omröstning ega alla de kommunmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, ega god frejd och äro svenska medborgare.

3:o) Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o) Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förrän efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förrän efter tre år.

5:o) Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i laglig

ordning; och skall Konungens befallningshafvande, derest beslutet af sådan anledning undanrödjes, förordna om anställande af ny omröstning.»

En motion med samma förslag, som i sist omnämnda motion framstälts, har förekommit jemväl vid 1894 års riksdag; i anledning hvaraf sammansatta bevillnings- och lagutskottet, af hvilket motionen då behandlades, efter det en utredning om verkningarna af olika lagstiftningsåtgärder i den föreslagna rigtningen i andra länder gifvits, i sitt betänkande yttrade:

»Af den ofvan lemnade kortfattade redogörelsen för hithörande förhållanden i några länder, särskildt i de af motionären åberopade Nordamerikas förenta stater och England med dess kolonier samt vårt eget land, framgår enligt utskottets åsigt, att det lokala optionssystemet icke är mindre fullständigt tillämpadt i vårt land än uti öfriga anförda länder. De kommunala myndigheterna hafva i Sverige med större framgång än uti de flesta länder inskränkt bränvinsförsäljningen och uti de flesta kommuner för landsbygden till och med infört absolut förbud. Att stadskommunerna hos oss icke ansett sig med framgång kunna genomföra ett dylikt förbud, torde ej väcka förvåning hos den, som sett, att så godt som öfverallt i andra länder, der försök i städerna i den rigtningen gjorts, dessa utfallit mindre gynsamt och måst öfvergifvas. Fördelen att måhända något kunna inskränka förbrukningens totala belopp har uppvägts af den demoralisation och de andra olägenheter, som förbudets kringgående så godt som allestädes medfört. Emellertid äro äfven stadskommunerna i vårt land i sin fulla rätt att genom lokal option införa förbud för minuthandel med eller utskänkning af bränvin, om blott stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten äro ense om fördelen deraf.

Utskottet har icke uti de af motionärerna anförda utländska förhållandena kunnat finna något exempel på, att den lokala optionen varit uppdragen åt en vidsträcktare krets röstberättigade än den, som utgjorts af de i allmänhet i kommunala angelägenheter röstberättigade, men väl har det visat sig på flera ställen fördelaktigt att lägga afgörandet i händerna på ett mindre antal personer, som representera ett större område, i ändamål att minska deras inflytande, hvilkas intressen mer eller mindre voro förbundna med spirituosa försäljningen. I likhet med förliden Riksdags bevillningsutskott, medgifver utskottet visserligen, att önskvärdt vore, det ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes flertalets åsigt, men anser, att den af motionärerna föreslagna anordningen skulle alltför mycket afvika från de nu i kommunala angelägenheter rådande rösträttsförhållandena. Med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och sättet för

dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att något talande skäl näppeligen torde kunna anföras, hvarför icke hithörande frågor borde afgöras på enahanda sätt och af samma korporationer som kommunens öfriga angelägenheter. Nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig ega förmågan att sätta sinnena i sådan rörelse, att snarare mer än mindre betänksamhet och mogenhet i uppfattningen erfordras för deras lugna pröfvande än vid andra af de oftare förekommande kommunala frågorna.

Såväl licenssystemet som än mer en på den lokala optionen grundad ren förbudslagstiftning innebär enligt utskottets uppfattning ett sådant ingripande i den enskilde individens handlingsfrihet och lefnadsförhållanden, att hvarje fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbär och gillar de föreslagna åtgärderna. Ett förhastadt steg i nämnda riktning — låt vara framkalladt af aldrig så välmenande och entusiastiska sträfvanden — framkallar lätt motsatsen af den verkan, som åsyftas.»

Till stöd för sitt förslag åberopa herr Eklund och hans medmotionärer de skäl, som anförts i nyss nämnda, vid 1894 års riksdag väckta motion och den diskussion, som derom fördes i Andra Kammaren, samt erinra derjemte om ofvanberörda yttrande af 1893 års Riksdags bevillningsutskott vid behandlingen af en motion i liknande syfte med nu förevarande; och anföra motionärerna i öfrigt följande:

»Hvad utskottet i sin framställning angående utländska lagstiftnings- och nykterhetsförhållanden anför kan möjligen tala emot ett allmänt rusdrycksförbud, men kan aldrig gälla såsom skäl mot ett lokalt bränvinsveto. I England och Amerika gäller samma lagstiftning för alla rusdrycker — såväl bränvin och dermed likartade drycker som vin och maltdrycker. Förbud mot det ena slaget är äfven förbud mot de andra. Hos oss deremot har icke väckts förslag om vare sig allmänt eller lokalt förbud mot försäljning af rusdrycker i allmänhet, utan blott af bränvin. Utskottets framställning om, huru förbudslagar i utlandet verkat, eger därför ingen tillämplighet i föreliggande fråga.

För att bevisa onödigheten af den föreslagna förändringen hänvisar utskottet till hvad det kommunala veto, som infördes i vår lagstiftning genom kongl. förordningen af den 18 januari 1855, utträttat för nykterheten. Men den utredning, utskottet i fråga härom lemnar, talar mera för vår uppfattning än för dess egen. Af densamma framgår nemligen, att på landsbygden, der kommunens medlemmar direkt — å kommunal-

stämman — fått deltaga i beslut angående bränvinsförsäljning, nästan alla utskänknings- och utminuteringsrättigheter fått vika, medan i städerna, der stadsfullmäktige besluta i ärendet, såväl utskänknings- som utminuteringsställen ännu finnas i stort antal, oaktadt i många af våra småstäder bränvinsförsäljning åtminstone lika lätt kunde undvaras som i åtskilliga större landskommuner. Det är, synes oss, det personliga ingripandet å kommunalmedlemmarnes sida, som på landsbygden åstadkommer det goda resultatet.

Hufvudspörsmålet är: böra bränvinsförsäljningsfrågor afgöras på annat sätt och efter andra grunder än andra kommunala frågor? Till och med de Riksdagens utskott, som behandlat 1893 och 1894 års förslag, erkände — ehuru utan att angifva sättet — önskvärdheten af att befolkningens stora flertal finge ett större inflytande än nu på sådana frågor. Detta synes icke kunna ske annorlunda än genom deras afgörande på annan väg än öfriga kommunala angelägenheter. Fördelarna häraf ligga i öppen dag. Nykterhetsintresset finge då göra sig gällande direkt utan att behöfva söka bemäktiga sig ledningen vid kommunala och politiska val, der man mera borde taga hänsyn till en persons allmänna lämplighet än till hans ståndpunkt i en speciell, om än så viktig fråga. Bränvinsförsäljningsfrågor beröra vida mera folkets breda lager än de förmögna och bildade. Bränvinshandeln borde väl icke behandlas såsom ett medel att taga ut skattebidrag af dessa breda folklager, utan fastmera såsom ett ondt, som man visserligen tills vidare icke kan blifva alldeles qvitt, men som samhället bör så mycket som möjligt begränsa och mot hvilket det bör taga i anspråk sina medlemmars moraliska kraft. Denna väckes och sättes i verksamhet i samma mån, som utsigt öppnas att kunna göra någonting för att bekämpa det onda. Allt detta talar för rättigheten att gifva flertalet af en kommuns medlemmar magt att hindra beviljandet af bränvinsförsäljningsrättigheter inom kommunen.

Utskottet menar, att ett på allmän omröstning grundadt lokalt förbud enligt vårt förslag skulle vara ett otillbörligt ingrepp i den enskildes handlingsfrihet och lefnadsförhållanden. Detta påstående håller icke ens streck inför utskottets eget betänkande, än mindre inför verkligt omsorgsfull och fördomsfri pröfning. Utskottet påvisar ju sjelft, huru med den nu gällande lagstiftningen, som det på det högsta lofordar, fullständigt förbud mot försäljning och utskänkning af bränvin kunnat i en mängd kommuner inom landet genomföras. Och detta anföres såsom ett bevis för att det är bra som det är, och att ingen förändring behöfves. Utskottet synes sålunda — såsom en talare under debatten påvisade — anse, att »om ett rent förbud inom en kommun tillämpas i enlighet med nu gällande lag-

stiftning af de myndigheter, som nu ega besluta, då är ett förbud bra, och ingenting är deremot att invända; men om detta förbud genomföres på *det* sätt, att alla myndiga män och kvinnor inom kommunen genom omröstning uttala sig för ett sådant förbud gent emot kommunalmyndigheten — då är förbudet ett intrång på den personliga friheten». Om man en gång erkänt, att ett förbud i vissa fall kan vara berättigadt, så blir det icke ett intrång i den personliga friheten genom att det kommer till stånd på det ena eller andra sättet. Och oss synes det, att detta intrång blefve mindre, i mån som flere komme i tillfälle att derom besluta.

Om annars statsmagterna vilja betrakta bränvinshandeln ur någon annan synpunkt än såsom ett medel att uttaga skattebidrag af de minst bemedlade, synes det vara en mycket befogad och mycket rättvis fordran, att de samhällslager, hvilka mest få lida af bränvinshandelns följder, måtte få någon medbestämmanderätt i fråga om en sådan rörelses fortsättande.

Dryckenskapen verkar upplösande och förstörande på familjen. Den störta otaliga familjer i elände. De, som mest få lida af bränvinshandelns och bränvinsutskänkningens följder, äro kvinnorna och barnen. De senare kunna icke föra sin egen talan. Men kvinnan måste känna det såsom sin pligt att göra allt hvad hon kan för att skydda de sina för detta elände. Och der familjefadren hemfallit åt dryckenskapslasten, hvilat uppgiften att skydda familjens intresse uteslutande på kvinnan. Hos kvinnorna har också — dess bättre — bruket af spritdrycker aldrig så vunnit insteg som hos männen. Derfor fordra både rättvisa och klokhet, att äfven kvinnan får en bestämmande röst med, der det gäller att sätta en gräns för de ödeläggelser, som dessa drycker förorsaka. Vi kunna därför icke annat än förorda kvinnans rösträtt i fråga om lokalt bränvinsveto.

I vårt broderland Norge har nyligen en bränvinslag blifvit antagen och redan med synnerligen goda resultat tillämpats. Denna lag rent af påbjuder omröstning hvart femte år öfver frågan, om bränvinshandel skall i kommunen tillåtas eller icke. I dessa omröstningar ega alla män och kvinnor, som fyllt tjugufem år, att deltaga.

Så långt som till obligatorisk folkomröstning går deremot icke vårt förslag. Vi föreslå blott, att en viss bräkdal af antalet medlemmar i en kommun skall ega rätt, när fråga väckts om rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, begära en allmän omröstning per capita, huru vida sådan rättighet skall vägras, dock med bibehållande åt vederbörande myndigheter af bestämmanderätten, i händelse omröstningen icke utfaller till förmån för förbudet.»

De två ifrågavarande motionerna afse båda sådan ändring i bränvinsförsäljningsförordningen, att vid afgörandet af fråga, huruvida inom en kommun rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin må ega rum eller icke, ett större inflytande än hvad nu är fallet beredes kommunens medlemmar. Motionerna äro lika deruti, att de i fråga om rättighet till bränvinsförsäljning innehålla förslag till omröstning per capita, men skilja sig väsentligen ifrån hvarandra i två afseenden, nemligen *dels* derutinnan, att enligt herr Ekmans m. fl. motion genom sådan omröstning under alla förhållanden skulle för hvarje gång, då fråga om upplåtande af rättighet till försäljning af bränvin uppstode, afgöras, huruvida minuthandels- eller utskänkingsrätt finge upplåtas inom kommunen eller icke, under det att herr Eklund och hans medmotionärer inskränka sitt yrkande i detta hänseende till att genom den föreslagna omröstningen åstadkomma ett veto mot att sådan rättighet af vederbörande myndigheter beviljas, *dels ock* derutinnan, att då enligt den förra motionen rösträtt skulle tillkomma allenast de kommunalt röstberättigade, enligt den senare deremot rösträtten skulle utsträckas till alla medlemmar af kommunen, hvilka uppnått myndig ålder, egde god frejd och vore svenska medborgare.

Utskottet anser emellertid intetdera af ifrågavarande förslag innefatta bättre bestämmelser än dem, som nu gälla i fråga om sättet för bestämmande af rättigheter till minuthandel med och utskänkning af bränvin. Redan enligt nu gällande förordning har i de flesta landtkommuner fullständigt förbud blifvit infördt, och möjlighet att få sådant förbud till stånd finnes äfven för städerna. Det torde nemligen icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan rigtning skulle göra sig gällande inom samhället. Att i denna fråga gifva de röstberättigade lika rösträtt eller, såsom i herr Eklunds m. fl. motion föreslagits, utsträcka rösträtten än ytterligare genom att lägga afgörandet i händerna på en så vidsträckt krets röstberättigade som kommunens alla till myndig ålder komna medlemmar, män och qvinnor, hvilka ega god frejd och äro svenska medborgare, finner utskottet innebära en allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande; hvarförutom, såsom 1894 års sammansatta bevillnings- och lagutskott i sitt ofvan omförmälda betänkande jemväl framhållit, med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter. Hvad beträffar den af motionären åberopade, i Norge införda nya bränvinslagen, anser ut-

skottet att, i anseende till den korta tid, som förflutit efter dess antagande, verkningarna af nämnda lag ännu icke hunnit så tydligt framträda, att häraf kan hemtas något föredöme. På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

2:o) att herr Ekmans m. fl. motion ej må af Riksdagen bifallas;

3:o) att herr Eklunds m. fl. motion ej heller må af Riksdagen bifallas.

Herr *P. Waldenström* har i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 39, hemstält:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville snarast möjligt inleda de underhandlingar med franska regeringen, som Riksdagen i skrifvelse den 9 maj 1894 begärde, och att Kongl. Maj:t dervid måtte, oberoende af ordalagen i Riksdagens skrifvelse, söka att efter sig företeende omständigheter vinna så mycket som möjligt i det af Riksdagen framställda syftet.»

I artikel 17 af den under den 30 december 1881 afslutade handelsaktat emellan Sverige och Norge samt Frankrike finnes stadgadt, att franske handelsresande, som färdas inom de Förenade rikena för franska handelshus, skola der ega att upptaga beställningar med eller utan prof.

Inom Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen framhållits, hurusom lagstiftningen till förmån för inskränkning i handeln med spirituösa drycker på ett förderligt sätt kringginges derigenom, att bränvinsförsäljare utsände resande agenter, som droge omkring i landet och frestade folket att beställa större eller mindre kvantiteter spirituosa samt såmedelst ersatte de indragna försäljningsställena, i anledning hvaraf förslag blifvit framställda om förbud för innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin att låta genom ombud å annan ort, än der han utöfvade denna sin rätt, till salu utbjuda eller aftala om leverans af bränvin, men samtliga förslag i sådant syfte hafva afslagits på grund af ofvan berörda stadgande i artikel 17 af handelstraktaten, i det att ett förbud af nyss nämnda innehåll skulle betaga landets egna invånare en rättighet, som tillkomme franska och andra med dem likstälde utländske undersåtar.

Vid den konferens, som egde rum i Paris år 1891 angående förlängning af handelstraktaten af den 30 december 1881, väcktes af Sveriges

ombud i följd häraf förslag till ändring af artikel 17 i antydda rigtning; och innehåller protokollet för den 28 december 1891 härom följande:

»Bestämmelsen i denna artikel, enligt hvilken franske handelsresande ega obegränsad rätt att upptaga beställningar, har ansetts kunna innebära hinder för fullständigt uppnående af den svenska bränvinslagstiftningens afsigt med bestämmelserna om bränvinsförsäljningsställes begränsning, enär dessa bestämmelser lära kringgås på det sätt, att bränvinsförsäljare genom utsedde reseombud i landsorten låta upptaga requisitioner på sin vara. I anledning häraf och då de föreskrifter, som till förebyggande af sagda missbruk kunna komma att utfärdas, äfven böra blifva tillämpliga å utländske handelsresande, begärde Kongl. Maj:ts minister intagande i protokollet af en förklaring, afseende att framhålla, att bestämmelserna i denna artikel icke utgöra hinder för svenska regeringens rätt att inom landet ordna försäljningen af vissa varor på ett med det allmännas intresse öfverensstämmande sätt, särskildt icke för ordnande af bränvinsförsäljningen i syfte att motverka dryckenskapen; och ministern föreslog att affatta denna förklaring sålunda: »Det är öfverenskommet att, för hvad angår rätten att upptaga beställningar, franske handelsresande skola vara underkastade samma inskränkningar som för landets egne invånare äro eller framdeles blifva utfärdade.» Franske ombuden ansågo, att en dylik förklaring skulle, om den antoges, komma att minska värdet af de i denna artikel intagna bestämmelser, som vore af särskild vikt för Frankrikes förnämsta exportartikel till de Förenade rikena, och sedan i anledning häraf någon diskussion egt rum, hvarunder Sveriges ombud herr Fränckel yttrade, att det icke var fråga om att förbehålla Kongl. Maj:ts regering någon ny rätt utan endast att uttryckligen fastslå en tolkning, som i praxis alltid egt rum, yttrade slutligen franske handelsministern, att den ifrågasatta förklaringen icke i någon mån kunde öka Kongl. Maj:ts regerings befogenhet att vidtaga alla nödiga polisåtgärder, som kunde bidra att minska dryckenskapen, samt att olika meningar icke kunde finnas derom, att sträfvanden för ett så berömvärdt mål förtjenade att i alla länder omfattas med välvilja, men att den ifrågasatta förklaringen mindre rörde denna principfråga än den allmänna frågan om artikelns faktiska tolkning; att, för att undvika de missförstånd som lätt kunde uppkomma, det därför vore bättre att bibehålla status quo i stället för att i protokollet införa inskränkningar, som kunde komma att minska värdet af denna artikel, som vore afsedd att gälla för både franske, svenske och norske handelsresande, samt att med dess nuvarande affattning artikel 17 icke beröfvade Kongl. Maj:ts regering något till buds stående medel i fråga om polisåtgärder inom landet, under det att, å andra sidan, de handlande, som drefve sin handel laglydigt

inom de förenade rikena, fortfarande erhöle ett verkligt skydd. Artikeln bibehölls.»

Förslag till ändring i artikeln uti ifrågavarande hänseende har äfven derefter blifvit hos Riksdagen väckt; och har Riksdagen i anledning deraf i den af motionären åberopade underdåniga skrifvelsen af den 9 maj 1894 anhållit, det täcktes Kongl. Maj:t med Frankrike inleda underhandlingar i syfte, att den enligt artikel 17 i handelstraktaten franske handelsresande medgifna rättighet att upptaga beställningar måtte, hvad Sverige anginge, beträffande bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, inskränkas derhän, att sådana beställningar icke finge upptagas hos andra än innehafvare af bränvinsförsäljningsrättigheter, såvida icke kvantiteten uppginge till minst 250 liter.

Af statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 8 mars 1895, af hvilket protokoll utdrag finnes bilagdt Kongl. Maj:ts proposition n:o 41 till 1895 års Riksdag, inhemtas, att chefen för finansdepartementet i denna fråga anfört bland annat:

»Sedan Eders Kongl. Maj:t vid föredragning den 1 juni 1894 af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 maj samma år förordnat, att transsumt af berörda skrifvelse, i hvad den afsåge ändring i handelstraktaten med Frankrike, skulle expedieras till utrikesdepartementet, aflät hans excellens herr ministern för utrikes ärendena den 3 påföljande juli en skrifvelse i ämnet till Eders Kongl. Maj:ts minister i Paris. Efter att hafva erinrat om innehållet i förut omförmälda konferensprotokoll den 28 december 1891 samt redogjort för innehållet i Riksdagens nyssnämnda skrifvelse, anförde herr ministern för utrikes ärendena vidare, hurusom, innan frågan, huruvida någon framställning borde göras till franska regeringen om den berörda artikeln, föredroges för Eders Kongl. Maj:t, närmare utredning syntes erfordras, huruvida en sådan inskränkning i handelsresandenas rätt, för hvilken Riksdagen uttalat sig, borde anses såsom stridande mot den nämnda artikelns innehåll. Ändamålet med inskränkningen — som skulle komma att i formelt hänseende gälla lika för svenskar och utlänningar, ehuru den sannolikt i verkligheten skulle komma att nästan uteslutande drabba svenske bränvinsförsäljare — vore att förekomma, att den i nykterhetens intresse vidtagna lagstiftning om minskning af bränvinsförsäljningsställena kringginges på så sätt, att resande agenter begagnade sig af det genom denna minskning uppkomna tillfälle att verkställa utminuterung till enskilda personer genom att kringsända små kvantiteter spirituosa, och då för sådant ändamål åtgärder i polisväg måste kunna vidtagas, syntes det som om frågan om inskränkningen borde anses som stridande mot traktaten berodde deraf, huruvida den af Riksdagen ifrågasatta åtgärd borde anses

falla inom gränsen för en polisåtgärd. Någon anmärkningsvärd inskränkning i de franske handelsresandenas affärsrörelse syntes icke vara att befara. Alla underrättelser stämde tvärtom öfverens derom, att, på sätt äfven funnes omnämndt i Riksdagens skrifvelse, de franska handelshusen drefve sina förnämsta affärer med svenska bränvinsförsäljare, och att de affärer, som afslutades direkt med enskilda personer, vore af jembörelsevis ringa omfattning. I anledning häraf anhöll herr ministern för utrikes ärendena, att ministern i Paris ville afgifva yttrande, huruvida han ansåge, att den af Riksdagen önskade förändring i lagstiftningen i Sverige skulle komma att af franska regeringen uppfattas såsom stridande mot traktaten, dels ock i sådant fall, huruvida ministern ansåge, att någon utsigt funnes, att franska regeringen kunde komma att bifalla en eventuel framställning om ändring af artikeln.

I svarsskrifvelse af den 24 oktober nästlidet år erinrade ministern i Paris till en början, att frågan om handelsresandes rättigheter med hänsyn till bränvinsförsäljning under förhandlingarna om handelstraktatens förlängning föranledde en diskussion, som dock icke medförde något resultat, emedan de franska underhandlarne ansågo nödvändigt att bibehålla ordalydelsen af artikeln 17 utan att i protokollet införa någon inskränkande förklaring. Diskussionen från fransk sida öfver denna angelägenhet lemnade emellertid, enligt hvad ministern vidare anför, ett bestämdt intryck af den franska regeringens synnerliga omsorg om de franska handelsresandenas rättigheter, en omsorg, hvars styrka ytterligare skärptes, när frågan rörde Frankrikes viktigaste utförselartiklar, vin och cognac. Denna uppfattning vore ovilkorligen allt framgent gällande, och hade de samtal, som ministern vid flera tillfällen under hand haft med personer, hvilkas meningar i dessa angelägenheter vore af vikt, lemnat honom den öfvertygelse, att franska regeringen skulle anse den ifrågasatta modifikationen i bränvinslagstiftningen ingalunda som en enkel polisåtgärd, utan som en högst väsentlig ändring af den gällande ordningen angående spirituösa dryckesvarors försäljning. I motsättning till den mening, som från vederbörande i Sverige uttalats om att inskränkandet af handelsresandes beställningar endast till belopp af ej under 250 liter i verkligheten icke skulle medföra någon förminskning i varans import och förbrukning, hade kompetenta personer i Frankrike den åsigt, att en dylik inskränkning skulle alldeles upphäfva förbindelserna mellan producenterna och kunderna i allmänhet, äfvensom att hvilken som helst bestämmelse, innehållande en minimibegränsning, ovilkorligen skulle försvåra handelsresandenas företag och verksamhet, som man genom handelstraktatens artikel 17 just hade

satt sig som mål att söka utvidga. Den i frågan intresserade klass i Bordeaux skulle ovilkorligen på det kraftigaste motsätta sig en modifikation i artikel 17, som på något sätt skulle kunna verka inskränkande på den redan relativt obetydliga exporten af cognac till Sverige, och högst sannolikt äfven finna den franska regeringen alldeles obenägen att lemna bifall till antagandet af en dylik modifikation. Ministern förklarade sig därför anse, att en eventuel framställning om ändring af handelstraktatens artikel 17 absolut saknade utsigt till framgång.

Med den uppfattning af den förevarande frågan, som enligt ministerns i Paris nyssberörda skrifvelse synes vara i Frankrike rådande, lärer det, såsom ock ministern framhållit, vara uppenbart, att en underhandling inledd i syfte att vinna ändring i de rörande franske handelsresandes rättigheter här i riket traktatsenligt gällande bestämmelserna, hvilka i Frankrike tillmätas icke ringa betydelse, måste, helst från svensk sida icke något vore att i vederlag erbjuda, komma att visa sig resultatlös. Jag finner mig därför icke kunna annat än hemställa, att Riksdagens om inledandet af sådan underhandling gjorda framställning icke måtte till någon Eders Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.»

Denna statsrådets hemställan godkändes af Kongl. Maj:t, i följd hvaraf underhandlingar med franska regeringen icke af Kongl. Maj:t inleddes.

Uti sin motion erinrar nu motionären, hurusom vid sistlidet års riksdag på Kongl. Maj:ts förslag antagits den ändring i § 18 af bränvinsförsäljningsförordningen, att bolag icke må genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å bränvin; Och anför motionären ytterligare bland annat: Enligt den kongl. propositionen skulle denna inskränkning icke gälla sådana *vinhandlare*, som af bolagen erhållit rättighet att handla med spirituosa i mindre kvantiteter. Men klart vore, att de åsyftade verkningarna af det nämnda förbudet för bolagen derigenom totalt upphäfdes. Enda följderna af detsamma blefve den, att den vinst af nämnda handel, som, om den bedrefves af bolagen, skulle tillfalla det allmänna, nu stannade i enskilda vinhandlarnes fickor. Någon betydelse för nykterhetens befrämjande hade förbudet absolut icke. Det skäl man anfört mot inskränkning i vinhandlarnes rättigheter hade varit, att man icke kunde frantaga svenske män en rättighet, som på grund af handelstraktaten med Frankrike tillkomme franska och andra med dem likstälde utländske undersåtar. Den inom Riksdagen väckta frågan om inskränkning i franske medborgares rättighet att upptaga beställningar i Sverige syntes därför motionären vara af den vikt, att de af Riksdagen 1894 begärda underhandlingarna borde komma till stånd. Om de bedrefves med tillräcklig kraft, och om de svenska underhandlarna för franska regeringen klart framhölle

sakens betydelse för den i Sverige pågående nykterhetsrörelsen samt betonade, att det här icke vore fråga om det franska vinet, utan endast om brännvin och dermed jemförliga drycker, så torde man väl icke behöfva på förhand taga för gifvet, att underhandlingarna skulle blifva utan resultat. Visserligen hade den franska regeringen icke vid underhandlingen den 28 december 1891 velat antaga det från svensk sida gjorda förslaget till förklaring, men dels hade detta förslag varit framställt i kanske allt för vidt-omfattande ordalag, dels vore det alls icke sagdt, att icke den nuvarande franska regeringen kunde komma att visa sig mer tillmötesgående än den dåvarande.

I likhet med motionären anser utskottet, att det skulle vara synnerligen önskligt, att ändring kunde vinnas i de missförhållanden, som uppstå derigenom, att kringresande agenter åt personer, hvilka eljest icke vore i tillfälle eller hade frestelse till att verkställa inköp af spritvaror, utbjuda sådana eller snarare påtruga dem desamma. Det torde heller icke lida något tvifvel om, att denna fråga genom lagstiftningens hjälp redan skulle hafva vunnit sin lösning i den riktning, som motionären åstundar, derest sådant kunnat ske, utan att derigenom svenska medborgare fräntoges en rättighet, som enligt ingångna traktater icke kan förmenas handelsresande från Frankrike och från andra länder, som med hänsyn till sina handelsförhållanden med Sverige äro likställda med Frankrike. Visserligen kunde man föreställa sig, att franska regeringen skulle vara villig att medgifva Sverige rätt att, oberoende af traktaten, i detta förhållande vidtaga en ändring, som från svensk sida måste betraktas såsom en enkel polisåtgärd; men detta är så långt ifrån fallet, att det från fransk sida, enligt hvad utskottet inhemtat och jemväl af chefen för finansdepartementet i hans ofvanberörda yttrande framhållits, ingalunda betraktas så, utan uppfattas såsom en högst väsentlig ändring af den gällande ordningen angående spritvarors försäljning; likasom det från Frankrikes sida anses, att en dylik inskränkning skulle alldeles upphäfva den direkta förbindelsen mellan producenterna och kunderna och sålunda försvåra franske handelsresandes företag och verksamhet, som man genom handelstraktatens artikel 17 just satt sig som mål att söka utvidga.

Af de sålunda vunna upplysningarna om frågans uppfattning i Frankrike lærer framgå, att det för närvarande icke finnes någon utsigt att kunna vinna ändring i handelstraktatens ifrågavarande bestämmelse. Ehuru enligt utskottets förmenande Riksdagen icke bör frångå sin i skrifvelsen af den 9 maj 1894 uttalade mening, anser utskottet under sådana förhållanden icke lämpligt, att Riksdagen vid detta tillfälle gör förnyad framställning

till Kongl. Maj:t i ämnet. Utskottet, som med visshet antager, att svenska regeringen icke skall underlåta att vid första lägliga tillfälle, som må kunna yppa sig, ånyo upptaga underhandlingar med Frankrike i detta ämne, hemställer på ofvan anförda grunder,

4:o) att herr Waldenströms motion icke må för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 februari 1896.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

Vid *punkten 1:o*)
af herr *G. Jansson*.

Vid *punkterna 2:o) och 3:o*):
af herrar *Collander* och *Fredholm*;
af herr *G. Jansson*:

»Det synes mig som riksdagsordningens § 47 icke afsett att meddela en befogenhet, hvilken må efter godtycke utöfvas eller icke utöfvas. En sådan lagens grund kan lika litet här som i öfriga grundlagsbestämmelser förutsättas. Och man bör så mycket mindre finna sig frestad att göra ett sådant antagande, som anledningen till föreskriften i nämnda § ju är alldeles uppenbar. Grundlagsstiftaren har tagit hänsyn till det förhållandet, att frågor kunna förekomma, hvilka ej helt och hållet falla inom de gränser, som för något af de ständiga utskotten äro uppdragna, utan som äro af en, om man får så uttrycka sig, *blandad* natur, och för sådant fall har den anvisat »sammansatt utskott». Denna anledning framträder tydligt nog äfven i sjelfva den *redaktion* af 1810 års riksdagsordnings 43 §, som antogs vid 1853—54 års riksdag: »varder ärende af något riksstånd *till flere utskott remitteradt*, eller finner utskott nödigt att» o. s. v. Uti konstitutionsutskottets i ämnet afgifna utlåtande af den 15 juli 1851 heter det också: »När en eller annan frågas *beskaffenhet påkallar beredning af sakkunnige män från olika utskott*» o. s. v.

Den blandade naturen af de frågor, som genom nu förevarande motioner understälts Riksdagens pröfning, lärer förmodligen af ingen förnekas. I den vid 1894 års riksdag i Andra Kammaren väckta motion, n:o 113, är tydligen påvisadt, att, då remiss till sammansatt utskott ej kan af kammaren beslutas, motionen visserligen bort till bevillningsutskottet öfverlemnas, men att frågan, såsom varande af *blandad bevillningslagstiftnings och kommunallagstiftnings* natur, borde handläggas och utlåtande derom afgifvas af sammansatt bevillnings- och lagutskott. Denna uppfattning delades också af dåvarande bevillningsutskott, och kamrarna hafva faktiskt gillat detta förfaringssätt.

Det är således i enahanda fall som det nu föreliggande erkändt, att ärendets beskaffenhet och ingen annan konsideration afgör, huruvida det är »nödigt» att »ständigt utskott med annat ständigt utskott sammanträder». Lika litet som t. ex. statsutskottet beträffande en ren budgetsfråga eller

bevillningsutskottet beträffande en ren bevillningsfråga eger att »finna» nödigt att med annat utskott sammanträda, lika litet eger ständigt utskott att, der förutsättningen af ett ärendes blandade natur är tydligt gifven, uraktlåta iakttagandet af anvisningen i 47 §.

Att, såsom man antydt, denna anvisning blott skulle gälla för det fall, att utskott, till hvilket ett förslag öfverlemnats, funne detsamma böra *bifallas*, men att det skulle ega att ensamt vidtaga den högst väsentliga åtgärden att *afstyrka* detsamma, är en supposition, som icke är förenlig med paragrafens ordalag — »sålunda sammansatt utskott eger att *utlåtande afgifva*» — hvarförutom en sådan tolkning skulle utesluta all rimlig mening i berörda grundlagsbud, en brist, som icke torde kunna förut-sättas. Bevillningsutskottet år 1894 har ej heller hyst en sådan upp-fattning, hvilket torde kunna slutas deraf, att man under sammansatta be-villnings- och lagutskottets afstyrkande utlåtande, n:o 6, i frågan om lokalt veto icke finner någon reservant från bevillningsutskottet. Är en fråga af blandad natur, så tillkommer det för öfrigt icke det utskott, till hvilket frågan i första hand öfverlemnats, att fatta något annat beslut än om sammanträde med annat utskott; om än samtliga dess *ledamöter* äro stämda *mot* det väckta förslaget, tillkommer det ej *utskottet såsom sådant* att derom genom något beslut uttrycka någon mening. Detta har den åberopade grundlagsparagrafen otvetydigt öfverlemnadt åt det sammansatta utskottet.

Mot bevillningsutskottets beslut att ej iakttaga denna vid 1894 års riksdag i samma ämne som det nu förevarande såsom riktig erkända regel anmäler jag min reservation och kommer, då jag icke anser ärendet hafva undergått grundlagsenlig behandling, att yrka betänkandets återförvisning till utskottet.»

af herr *Lundström*:

»För hvar och en torde det vara uppenbart, att rusdryckerna äro orsak till en mängd olyckor, nöd och brott. Genom det frivilliga arbetet på öfvertygelsens väg jemte lagstiftningens ingripande har visserligen under de senaste årtiondena en minskning i spirituosaförbrukningen skett och derigenom en del af det onda förekommit. Dock återstår ännu mycket att göra på detta område. Lagstiftningen bör ej stanna på den väg, den redan beträdd, och ett lämpligt steg framåt skulle enligt min tanke tagas genom införande af s. k. lokalt veto i fråga om bränvinsförsäljning.

Det torde nemligen icke kunna förnekas, att det ligger en oegentlighet uti att bränvinsförsäljning skall kunna inrättas i en kommun till frestelse och fall för många, äfven om flertalet af kommunens myndiga medlemmar än så gerna vilja vara den qvitt.

Från en del håll anföres mot en restriktiv lagstiftning i fråga om rusdryckshandteringen, att »tänkesättet bland folket icke är moget», att man vill »pålägga ett olidligt tvång» o. s. v.

Det må erkännas, att sådana påståenden skulle ega ett visst berättigande, om här afsåges ett för hela landet gällande rusdrycksförbud. Men i den af herr Eklund m. fl. väckta motionen hemställes endast om rätt åt hvarje kommun för sig att genom i viss ordning begärd omröstning vägra ett ifrågasatt upplåtande af bränvinsförsäljningsrättighet. Vid tillämpning af denna rätt blefve man ju i tillfälle att se, huru långt folkets mening avancerat i denna fråga. Jag kan för min del icke finna det origtigt, att, då alla kommunens medlemmar i viss mening måste gemensamt vidkännas de menliga följderna af här ifrågavarande handtering, det ock må tillerkännas dem rätt att inlägga sitt ord i frågan, huruvida de vilja eller icke vilja medgifva densamma inom sitt område.

Till undvikande af missförstånd torde jag böra framhålla, att man i ett bifall till herr Eklunds motion enligt min tanke icke behöfver se en begynnelse till den kommunala röstgrundens ändring i andra frågor. Motionen inskränker sig nemligen endast till att yrka vetorätt i ett enda bestämdt angifvet syfte, och dessutom är nykterhetsfrågan af så stor betydelse för kommunernas lugna och kraftiga utveckling, att just i densamma större inflytande bör inom kommunerna tillerkännas flertalets åsigt.

Då slutligen detta s. k. lokala veto rönt de lifligaste sympatier från alla delar af landet, i det att från snart sagdt alla håll instämmanden försports såväl i herr Joh. Andersons i Tenhult 1893 i samma syfte väckta motion som i här föreliggande förslag, då det 1894 väcktes i Andra Kamnaren, har jag ansett denna sak vara värd att beaktas samt hemställer därför,

att Riksdagen måtte bifalla herr Oskar Eklunds m. fl. motion».

af herr *S. M. Olsson*:

»Då det synes mig vara af största vikt, att lagstiftningen i fråga om spirituösa drycker ej stannar allt för långt efter den bland folket i allmänhet rådande uppfattningen, nemligen att dessa dryckers åtkomst bör mer och mer försvåras, tills man ändtligen kommit derhän, att förbud mot deras tillverkning och försäljning kan införas, har jag icke kunnat gilla det slut, hvartill utskottet kommit i fråga om här föreliggande motioner. Jag anser, att åtminstone något af de framställda förslagen bort af utskottet tillstyrkas.

I likhet med ett stort antal af Andra Kammarens ledamöter under-tecknade jag vid 1894 års riksdag en motion af alldeles lika lydelse med herr Oskar Eklunds m. fl. här föreliggande. Och jag var äfven bland dem, som i Andra Kammaren röstade för bifall till densamma. Oaktadt motionen då föll, har jag dock bibehållit hoppet om att det i densamma framställda förslaget om s. k. lokalt veto omsider skall vinna Riksdagens bifall.

Vid denna riksdag har jag emellertid icke undertecknat herr Eklunds m. fl. motion om lokalt veto, utan en annan, en af herr Ekman framburen, i hvilken endast yrkas på den ändring i bränvinsförsäljningsförordningen, att beslut angående bränvinsförsäljning inom en kommun må fattas med omröstning *per capita*, ej efter fyrk, bland kommunens röstberättigade medlemmar.

Jag biträdde detta yrkande, troende, att detta lättare skulle kunna tillstyrkas af utskottet än yrkandet på lokalt veto.

Sedan dess har jag emellertid funnit, att så icke är förhållandet. Det ena förslaget har lika litet som det andra lyckats tillvinna sig någon framgång inom utskottet. Då så är, har jag funnit lämpligt frånträda det i herr Ekmans motion framställda förslaget och återgå till det, som finnes i herr Eklunds m. fl. motion och som ur principiell synpunkt är mest tilltalande och otvifvelaktigt mest kan gagna nykterhetsaken.

Jag förenar mig således med en annan reservant, herr Lundström, uti att hemställa,

att Riksdagen måtte bifalla herr Oskar Eklunds m. fl. motion.»

Vid punkten 4:o)

af herr *G. Jansson*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa om Riksdagens bifall till herr Waldenströms motion på det sätt, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t ville *vid första lägliga tillfälle, som må kunna yppa sig*, inleda de underhandlingar med franska regeringen, som Riksdagen i skrifvelse den 9 maj 1894 begärde, och att Kongl. Maj:t dervid måtte, oberoende af ordalagen i Riksdagens skrifvelse, söka att efter sig företeende omständigheter vinna så mycket som möjligt i det af Riksdagen framställda syftet.

Herrar af *Burén* och *Swartling* hafva härjemte begärt få antecknad, att de icke deltagit i behandlingen, den förre af samtliga punkterna i betänkandet samt den senare af punkterna 2:o) och 3:o).